

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 348/1-X/15
29.03.2012. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XVIII редовној седници, 29.03.2012. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ПРЕДСТАВЕ ЖЕНА У СРПСКОЈ ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 19. ВЕКА, докторанда Ирене Ћировић.

За ментора је одређен проф. др Ненад Макуљевић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр. 6/2067</u>	Веће научних области друштвено-хуманистичких наука
(број захтева)	
<u>30.03.2012.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Представе жена у српској визуелној култури друге половине 19. века

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА историја уметности
ОБЛАСТ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Ирена (Василије) Ћировић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо Филозофски фак. у Београду
образовање:

Година 2005 дипломирања:

Назив мастер рада кандидата:

Женска пoboжност и визуелна култура у српским храмовима средине 19. века

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: Филозофски

Година одбране мастер рада: 2007.

Обавештавамо вас да Наставно-научно веће је

на седници 29.03.2012. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
	<u>Проф. др Весна Димитријевић</u>

Прилог:

1. Предлог теме докторске дисертације са образложењем
2. Акт надлежног тела факултета о подобности теме за израду докторске дисертације

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Ирена Ћировић
--------------	---------------

Име и презиме ментора:	Ненад Макуљевић
Звање:	Ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1.	The Idea of Tolerance and Visual Culture: Rista Vukanović's Prayer, Годишњак за друштвену историју, св. 3, 2010, (Београд 2011), 25-41.
2.	Визуелна култура национализма и конституисање приватног идентитета Годишњак за друштвену историју 2-3, Београд 2006, 47-62.
3.	The «zograph» model of Orthodox painting in Southeast Europe 1830-1870, Balcanica XXXIV, (Београд 2004), 385-405.
4.	Средњовековне теме у српском црквеном сликарству XIX века, Зборник за ликовне уметности Матице српске 32-33, (Нови Сад 2003), 193-211.
5.	Уметност и национална идеју у XIX веку: систем европске и српске визуелне културе у служби нације, Завод за уџбенике, Београд 2006. ВЕКУ:

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и

медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

**ДЕКАН
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА**

проф. др Весна Димитријеввић

Датум

М.П.

**Образложење предлога теме докторске дисертације
кандидата Ирине Ћировић**

**ПРЕДСТАВЕ ЖЕНА У СРПСКОЈ ВИЗУЕЛНОЈ КУЛТУРИ ДРУГЕ
ПОЛОВИНЕ 19. ВЕКА**

Предмет истраживања

У средиште истраживања стављене су представе жена у визуелној култури, продуциране у Србији друге половине 19. века. Представе жене издвојене су као засебан проблем у оквиру истраживања српске визуелне културе према интерпретацијском приступу који подразумева значај детерминисаности родним конструктима идентитета и друштвене улоге. Идентитет, појавност, понашање и деловање јединке артикулисане су родним диференцијацијама и доминантним друштвеним поимањима родних улога. Стога се род, као нормативна конструкција идентитета и скупина одлика које су друштвено претпостављене, поставља у истраживању као једна од важних одредница уобличавања визуелних слика. Нова читања визуелних уметности у којима је род постављен као категорија анализе, показала су управо ову снажну условљеност између родних одредница и начина на који се конструишу и делују визуелне представе човека.

Повод за фокусирање на жене као тематику у српској визуелној култури, у истраживању се заснива на оваквом значењу родних идентитета и улога. Стога су одабрани као предмет истраживања идентификација и разматрање комплексних и вишезначних процеса којима се представа жене креира у српској визуелној култури друге половине 19. века. Узимањем у обзир историјског контекста, као и владајуће концепције рода и културних ставова према жени у одабраном периоду, интерпретираће се пракса визуелног представљања жена као родних субјеката и њена условљеност друштвеним и културним нормативима. Истраживање међусобне релације владајућих идеологија и репрезентација жена, схваћених као комплексних означитеља, спровешће се

увидом у варијетете уметничких дела тематски везаних за предмет истраживања у назначеној средини и периоду.

Циљ истраживања

Идентификовање, анализа и тумачење релације родних идентитета и улога жене и визуелне културе у Србији друге половине 19. века. Потврђивање поставке о међусобном деловању родних улога жена у оквирима продуката визуелне културе и динамике друштвених процеса. Редифинисање досадашњих вредносних категорија у историјско-уметничким истраживањима и доношење нових увида у међусобне односе политике родних улога и визуелне уметности, друштва, културе и идеологије у задатој средини и периоду.

Основне хипотезе

Дела визуелне културе могу се идентификовати и тумачити путем аналитичке категорије рода. Род је круцијални организациони принцип у конструисању идентитета и друштвене улоге. Постављен као аналитички инструмент чини интегрални део студија визуелне културе.

Представе жена у српској визуелној култури уобличаване су према нормативним конструкцијама родног идентитета жене и обрасцима женскости доминантних у назначеном историјском периоду.

Идеје о родно издиференцираним улогама и идентитетима пројектовале су се у сферу културе, друштва и нације, што је налазило отелотворење у разноврсним делима визуелне културе са представама жена.

Политика родних улога и њихова визуелизација подразумевала је конструисање лика жене, конотираног са претпостављеним особинама, за визуелно пројектовање одређених културних, друштвених и националних идеала.

Визуелне репрезентације жена се стога сагледавају у контексту симболичке ознаке нечега што се промовише у културним и политичким системима.

Метод истраживања

Примена рода као аналитичке категорије у истраживању претпоставља употребу овог термина као појма који означава културну и друштвену конструкцију. Иако се у научним дискусијама назначила теза да је пол такође социокултурна конструисана категорија, опредељење за термин рода произашло је из његове увелике прихваћености и утврђености у научном дискурсу, као означитеља концептуалне конструкције насупрот природне (биолошке) одређености. У истом контексту у студији ће се користити и појам женскости. Под њим ће се подразумевати конструисани скуп особина везаних за жене у задатом периоду и друштву, детерминисаних друштвеним и културним нормама.

Родни идентитет жене као аналитички инструмент у истраживању неће претпостављати схватање жена као јединствене и фиксиране друштвене категорије. Насупрот таквој врсти есенцијализма, студија представља жена претпоставиће сваку врсту разлике условљене класом, друштвеном позицијом, културом, етницитетом...те ће се адекватно томе представе и ситуирати у социјални, политички, културни, историјски... контекст.

Као предмет истраживања означене су представе жене у визуелној култури. Примена појма визуелна култура подразумева у томе проширеност традиционалног истраживачког поља историје уметности, везаног за академске уметничке дисциплине, и на друге видове визуелног изражавања. Према искуству које су донеле студије визуелне културе, истраживање ће обухватити дела различитих облика визуелног говора, у којима се препознају садржаји са траженим карактеристикама и структурама значења.

Хронолошки оквир истраживања постављен је у ширем модусу, дефинисан као период друге половине 19. века. Таква поставка задата је са тенденцијом да се отклони подразумевање строгих временских граничника. Зарад потпунијег сагледавања задатог проблема, подразумева се залажење и у претходне деценије, као и у оне које следе, према потреби идентификовања најважнијих одредница истраживаног феномена.

Задати предмет истраживања захтева комплекснији приступ, којим би се избегла методолошка ограничења и питање сагледавало из најадекватнијих перспектива. Стога се претпоставља комбиновање методологија које омогућавају укрштање родне, културолошке, социолошке, политичке...димензије у истраживању феномена представе жене. У оквиру историјско-уметничког дискурса, ослонац ће се тражити најпре у

феминистичкој теорији која је и највише допринела прихватању теоријског концепта рода у хуманистичким дисциплинама. Методолошки оквир биће посебно ослоњен на искуства феминистичких студија које су родни приступ снажно повезале са студијама визуелне културе. Зарад комплетнијег увида у истраживану проблематику, неопходна ће бити такође примена сазнања свих других хуманистичких дисциплина, социологије, антропологије, историје, етнологије... које се користе концептом рода као аналитичком категоријом.

Структура рада

Уводна разматрања

Уводно поглавље посвећено је дефинисању основних поставки примене категорије рода као аналитичке категорије у студијама визуелне културе, као и разматрању досадашњих истраживања посвећених репрезентацији жене у визуелној култури. Такође, део уводног садржаја је објашњење основних методолошких и теоријских полазишта истраживања, као и његове структуре.

Родни идентитет жене и политика визуелне самопрезентације

Прво поглавље односиће се на релацију родног идентитета жене и самопрезентације у српској визуелној култури друге половине 19. века. Појавност, понашање и деловање жена биле су артикулисане родним диференцијацијама доминантних идеологија одређеног периода. Друштвени и културни нормативи којима се образује идентитет личности као друштвене јединке у блиској су релацији са самопрезентацијом индивидуе у оквирима претпостављене слике коју друштво очекује. Намера је стога испитати представу жене и то у контексту социјалне конструкције сопства, идентитетског обрасца и политике родних улога.

Стратегије женског самоубличавања у оквирима стварања сопственог идентитета и задатих родних улога, анализираће се путем визуелних представа индивидуа као друштвених јединки. Идентификоваће се критеријуми који се

могу назначити као доминантне одреднице најпре у конструкцији женског портретног представљања. Феномен портрета жена анализираће се кроз дела српских уметника као што су Арсеније Теодоровић, Урош Кнежевић, Новак Радонић, Павел Ђурковић, Живко Петровић, Стева Тодоровић, Паја Јовановић и Урош Предић. Такође, обухватиће се и портретна фотографија, најпре у раду Анастаса Јовановића. У фокусу задатог проблема је визуелно обликовање путем артикулације тела, као и путем елемената који су у функцији супститута идентитета. Анализираће се аргументација родног идентитета бројним симболичким елементима, одећом, пратећим акцесоаром, артифицираним простором... Истраживање има за циљ дефинисање нормативних конструкција женскости као захтеваних друштвених идеала, те њихову пројекцију у визуелној репрезентацији жене. С обзиром да се предпостављене слике не могу разумети изоловане и саме по себи, биће постављене у историјски, социјални и институционални контекст. Функција портретних представа посматраће се у контексту јавног излагања и њихово дејство као исказ комплексних означитеља позиције жене. Као нужан предуслов за бављење задатом проблематиком подразумева се коришћење аналитичке категорије класе, као и друштвених система моћи, неодвојивих од феноменологије појавности.

У контексту дискурса моћи, као посебна категорија биће издвојена и истражена представа владарки. Слика владара претпоставља примену сложених репрезентацијских знакова власти којима се обликује и пројектује ауторитет и владарски идентитет. Комплексност креирања визуелних слика жена које су посредством брака имале улогу владара проблематизована је додатно категоријом рода и социјалним нормама којима је женски ауторитет био санкционисан. Родна димензија поставиће се као полазишна категорија у испитивању специфичних стратегија женске владарске репрезентације и самоинсценације.

Визуелна представа жене такође ће се испитати као засебан феномен у сликарским делима жене, односно сликарке Катарине Ивановић. Истражиће се начини на које родне категорије детерминишу слику у случајевима када жена има потпуну контролу над конструисањем представе жене. Такође као симптоматични биће разматрани аутопортрети зарад дефинисања релације сликарки према феномену *бити представљен*.

Родне улоге жене и политика визуелне презентације

Посебно поглавље односиће се на истраживање односа родних улога жена и визуелних презентација жене у српској култури друге половине 19. века. Родне улоге жена, као и њихов претпостављени идеал, формулисале су се у контексту друштвених норматива и идеологија доминантних у задатом периоду. Идеје о родно издиференцираним улогама пројектовале су се у сферу културе, друштва и нације, што је налазило отелотворење у разноврсним делима визуелне културе.

Политика родних улога и њихова визуелизација подразумева упошљавање лика жене, конотираног са претпостављеним особинама, за визуелно пројектовање конструисаних идеала (естетског, моралног, породичног, друштвеног, политичког). Намера је истражити релације између рода и разноврсних идеологија, као и начине на које је та релација отелотворена у визуелним културним продукцијама у Србији током назначеног периода. Представа жене ће се тако испитати у контексту симболичке ознаке нечега што се промовише (идеал лепоте, морала, традиције, народа, нације,...). Разматраће се кроз разноврсне представе на којима је жена презентована као идеализовани део шире целине, произведена у њен симболични идејни стожер. Истраживање ће тако обухватити дела познатих српских уметника као што су Ђорђе Крстић, Стева Тодоровић, Катарина Ивановић, Урош Предић, Паја Јовановић...интерпретирајући их изнова са позиције која превасходно претпоставља родне одреднице. Такође ће се пажња обратити и на визуелне слике креиране у другим медијумима, као што је на пример новинска штампа, а у којима ће се препознавати истоветне структуре значења.

Родне улоге жене и визуелне слике другости

Поглавље је посвећено разматрању структура представа другости и родних идентитетских конструкција у оквирима европске и српске визуелне културе друге половине 19. века. Полазиште је студија слике о другоме као активног чиниоца културне продукције која је циркулисала у производњи одређених

дискурса. Уобличене родним, политичким, културним, класним и другим контекстима, слике о другоме предодређене су доминантним друштвеним ставовима, као и стереотипима подобним одређеним друштвеним системима моћи. Представе другог стога ће се анализирати кроз родне детерминанте, као посредоване представе жена са вишеструким значењима у културним и политичким системима. Циљ је утврђивање основних принципа којима су произведене слике другости биле формулисане са родним одредницама.

У контексту слике другости разматраће се првенствено оријенталистичка визуелна продукција, настала током друге половине 19. века. Наративне представе оријентализованог другог централизовале су слику жене у коју су се учитавали читави системи вредности. Стога ће се оријенталистичке представе анализирати са родним одредницама и то као производ и произвођач дискурзивних творевина. Разматраће се представе настале у систему оријентализма продуцираног у 19. веку за западноевропску публику, у контексту перцепције балканског подручја као егзотичног дела Оријента. С друге стране, анализираће се продукција слика насталих у српској средини и то у контексту апропријације оријенталистичког дискурса за сопствене културне/политичке потребе. Студија подразумева, такође, бављење представама жена маргинализованих група као сликама другости, у функцији успостављања опозиције, односно изградње слика једних социјалних категорија насупрот других.

Закључна разматрања

У закључним разматрањима резимираће се и систематизовати основне поставке претходних поглавља. Претпоставља се ревидирање назначених система који су детерминисали представе жена. Валоризоваће се закључци о релацији визуелних презентација жена са родним идентитетским конструкцијама, друштвеним и културним нормативима, као и идеолошким системима моћи.

Литература

- Alloula, M., *The Colonial Harem*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1986.
- Антић, Р., *Анастас Јовановић : талботипије и фотографије*, Београд 1986.
- Antropologija žene*, ur. Ž. Papić i L. Sklevicky, Beograd 2003.
- Art History, Aesthetics, Visual Studies*, ed. M. A. Holly and K. Moxey, Sterling and Francine Clark Art Institute, 2003.
- Art, Nation and Gender: Ethnic landscapes, myths and mother-figures*, eds. T. Cusak and S. Bhreathnach-Luynch, London: Ashgate, 2003.
- Auerbach, N., *Romantic Imprisonment: Women and Other Glorified Outcasts*, New York: Columbia University Press, 1982.
- Bal, M., *Looking in: The Art of Viewing*, (introduction by N. Bryson), Amsterdam: G&B Arts International, 2001.
- Bal, M., *Visual Essentialism and the Object of Visual Culture*, *Journal of Visual Culture*, vol. 2, no. 1 (2003), 5-32.
- Blood, S. K., *Body Work: The Social Construction's of Women's Body Image*, New York, 2005.
- Божиновић, Н., *Женско питање у Србији у XIX и XX веку*, Београд 1996.
- Бок, Г., *Жена у историји Европе*. Од средњег века до данас, Београд 2005.
- Борозан, И., *Између самоинсценирације и презентације: портрет краљице Наталије Обреновић*, *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 39 (2011), 75-143.
- Васић, П., *Урош Кнежевић, портретист*, Опово 1975.
- Visual Theory: Painting and Interpretation*, eds. N. Bryson, M. A. Holly, and K. Moxey, Cambridge: Polity Press, 1989, 54-60.
- Вујовић, Б., *Уметност обновљене Србије: 1791-1848*, Београд 1986.
- Вулетић, А., *Брак у Кнежевини Србији*, Београд 2008.
- Вулетић, А., *Странкиње – српске снахе у 19. и почетком 20. века*, *Историјски часопис* 51 (2004), 67-85.

- Vučetić-Mladenović, R., *Slika beogradskog građanstva na prelazu iz 19. u 20. vek: novi prilozi - iz sećanja Milice Babović Bakić*, Tokovi istorije 1/2 (2002), 89-117.
- Garb, T., *The Painted Face. Portraits of Women in France 1814–1914*, Yale University Press, 2007.
- Garb, T., *Gender and Representation, Modernity and Modernism: French Painting in the Nineteenth Century*, ed. Francis Frascina et al., New Haven and London: Yale University Press, 1993.
- Gender and Art*, ed. G. Perry, Yale University Press, 1999.
- Gender Relations in South Eastern Europe: Historical Perspectives on Womanhood and Manhood in 19th and 20th Century*, eds. M. Jovanović and S. Naumović, Belgrade – Graze, 2002.
- Гикић Петровић, Р., *Дневник Анке Обреновић (1836-1838)*, Нови Сад 2007.
- Gouma-Peterson, T., Mathews, P., *The Feminist Critique of Art History*, The Art Bulletin 69 (1987), 326-357.
- Grössinger, C., *Picturing Women in late Medieval and Renaissance art*, Manchester University Press, 1997.
- Dealing with Degas: Representations of Women and the Politics of Vision*, eds. G. Pollock and R. Kendall, London: Pandora Books, 1992.
- Дело Арсенија Теодоровића : (1767-1826)*, прир. Л. Шелмић, О. Микић, Нови Сад 1978.
- Димитријевић, Ј. Ј., *Писма из Ниша. О харемима; Бул-Марикина приказња*, прир. Ј. Јовановић, Ниш 2003.
- Димитријевић, Ј., *Писма из Солуна*, Београд 2008.
- Добрашиновић, Г., *Сликарска дела Мине Караџић Вукомановић*, Београд 1997.
- Европска слика балканске жене*, ур. Ђ. С. Костић, Крагујевац 2009.
- Између естетике и живота : представа жене у сликарству Паје Јовановића*, ур. М. Тимотијевић и Л. Мереник, Нови Сад 2010.
- Immaculate and Powerful: The Female in Sacred Image and Social Reality*, eds. C. W. Atkinson, C. H. Buchanan, and M. R. Miles, Boston: Beacon Press, 1987.
- Историјски портрет у српском сликарству XIX века*, прир. Љиљана Симић-Константиновић, Београд 1972.

- Јовановић, М., *Међу јавом и мед сном : српско сликарство 1830-1870*, Београд 1992.
- Јовановић, М., *Новак Радонић*, Ада 1979.
- Јовановић, М., *Урош Предић*, Нови Сад 1998.
- Jordanova, L., *Reading Faces in the Nineteenth Century*, Art History 13 (1990), 570-575.
- Jordanova, L., *Body Images*, Art History 15 (1992), 537-541.
- Johnson, G., *Pictures Fit for a Queen: Peter Paul Rubens and Marie de Medici Cycle*, Art History 16 (Sept. 1993), 447-469.
- Коларић, М., Стевановић, Н., *Павел Ђурковић као портретиста*, Београд 1953.
- Краљица Наталија Обреновић: Моје успомене*, прир. Љ. Трговчевић, Београд 1999.
- Крстић, Н., *Дневник : приватни и јавни живот. 2, 6. јануар 1863 - 8. април 1864*, Београд 2005.
- Крстић, Н., *Дневник : приватни и јавни живот. 1, 31. децембар 1859 - 31. децембар 1862*, Београд 2005.
- Крстић-Поповац, Љ., *Београђанка XIX века. Из збирке Музеја града Београда*, Београд 2001.
- Кусовац, Н., *Сликар Ђорђе Крстић 1851-1907*, Београд 2001.
- Кусовац, Н., Врбашки, М., Грујић, В., Краут, В., *Стеван Тодоровић: 1832-1925*, Београд 2002.
- Kuhn, A., *The Power of the Image: Essays on Representation and Sexuality*, London and Boston: Routledge and Kegan Paul, 1985.
- Lewis, R., *Gendering Orientalism: 'Race', Femininity and Representation*, Routledge, 1996.
- Lewis, R., *Rethinking Orientalism: Women, Travel and the Ottoman Harem*, I.B.Tauris 2004.
- Looking on: Images of Femininity in the Visual Arts and Media*, ed. R. Betterton, Rosemary, London: Pandora, 1987.
- Макуљевић, Н., *Визуелна култура национализма и конституисање приватног идентитета*, Годишњак за друштвену историју 11, св. 2/3 (2004), 47-63.

- Makuljević, N., *Slika drugog u srpskoj vizuelnoj kulturi XIX veka*, Istorija i sećanje, ur. O. Manojlović Pintar, Beograd 2006, 141-156,
- Макуљевић, Н., *Уметност и национална идеја у XIX веку: систем европске и српске визуелне културе у служби нације*, Београд 2006.
- Маринковић, З., Филиповић, М., *Београђанка са старих фотографија 1860-1914*, Београд 1986.
- Maskova, O., *Jaroslav Čermak 1830-1878: slikar Crne Gore*, Cetinje 1974.
- Мереник, Л., *Надежда Петровић : пројекат и судбина*, Београд 2006.
- Милићевић Луњевица, А., *Моја сестра краљица Драга*, Београд 1995.
- Miles, M., *Imaculate and Powerful: The Female in Sacred Image and Social Reality*, ed. Clarissa Atkinson, Constance Buchanan, and Margaret Miles, Boston: Beacon Press, 1985.
- Mills, S., *Discourses of Difference: An Analysis of Women's Travel Writing and Colonialism*, Routledge 1993.
- Микић, О., *Српско сликарство 18-20. века: одабране студије*, Нови Сад 2005.
- Mitchell, W. J. T., *What Do Pictures Want?: The Lives and Loves of Images*, Chicago: University of Chicago Press, 2005.
- Митровић, К., *Бити лена. Фотографија и саморепрезентација – слика жене у Србији (1918-1940)*, Београд 2011.
- Mokřý, F. V., *Jaroslav Čermak: 1830-1878*, Praha 1953.
- Nead, L., *Myths of Sexuality: Representations of Women in Victorian Britain*, Oxford: Basil Blackwell, 1988.
- Nochlin, L., Bolloch, J., *Women in the 19th Century. Categories and Contradictions*, The New Press, 1997.
- Nochlin, L., *Representing Women*, Thames and Hudson, 1999.
- Nochlin, L., *The Politics of Vision: Essays on Nineteenth-Century Art and Society*, New York: Harper and Row, 1989.
- Nochlin, L., *Women, Art, and Power and Other Essays*, New York: Harper and Row, 1988.
- Ockham, C., *Ingres's Eroticized Bodies: retracing the serpentine line*, New Haven: Yale University Press, 1995.

- Parker, R., Pollock, G., *Old Mistresses: Women, Art and Ideology*, London: Pandora Press, 1992.
- Петровић, П., Станић, И., *Слика у огелдалу – Катарина Ивановић*, Београд 2011.
- Пераћ, Ј., *Разгледнице у Србији 1895-1914*, Београд 2010.
- Пераћ, Ј., *Сликар Живко Петровић (1806-1868)*, Нови Сад 2001.
- Pollock, G., *Vision and Difference: Femininity, Feminism, and Histories of Art*, London Routledge and New York Methuen, 1987.
- Pollock, G., *Differencing the Canon: Feminism and the Histories of Art*, London: Routledge, 1999.
- Приватни живот код Срба у двадесетом веку*, прир. М. Ристовић, Београд 2007.
- Приватни живот код Срба у деветнаестом веку: од краја осамнаестог века до почетка Првог светског рата*, прир. А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006.
- Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба*, прир. А. Фотић, Београд 2005.
- Прошић-Дворнић, М., *Покушаји реформи одевања у Србији током XIX и почетком XX века*, Градска култура на Балкану (XV-XIX век), 2, Београд 1988.
- Прошић-Дворнић, М., *Женски грађански костим у Србији XIX века*, Зборник Музеја примењене уметности 24-25 (1980/81).
- Prošić-Dvornić, M., *Odevanje u Beogradu u XIX i početkom XX veka*, Beograd 2006.
- Phillippy, P., *Painting Women. Cosmetics, Canvases and Early Modern Culture*, The John Hopkins University Press, 2006.
- Радмановић, Ш., *Фотографије династије Обреновић*, Београд 2009.
- Radford Reuther, R., *Religion and Sexism: Images of Women in the Jewish and Christian Tradition*, New York: Simon and Schuster, 1974.
- Rando, F., *The Essential Representation of Woman*, Art Journal 50, 2 (1991), 48-52.
- Rewriting the Renaissance: The Discourses of Sexual Difference in Early Modern Europe*, eds. M. W Ferguson, M. Quilligan and N. J. Vickers, Chicago: University of Chicago Press, 1986, 175-90
- Ristić, V., *Beta Vukanović*, Beograd 2004.

- Roberts, M., *Intimate Outsiders: The Harem in Ottoman and Orientalist Art and Travel Literature*, Duke University Press 2007.
- Савка Суботић: *Успомене*, прир. А. Столић, Београд, 2001.
- Said, E., *Orijentalizam*, Beograd 2000.
- Симић-Миловановић, З., *Сликарке у српској историји уметности*, Београд 1938.
- Simons, P., *Women in Frames. The Gaze, the Eye, the Profile in Renaissance Portraiture*, History Workshop (1988), 4-30.
- Snow, E., *Theorizing the Male Gaze: Some Problems*, Representations 25 (Winter 1989), 30-41.
- Srbija u modernizacijskim procesima 19. i 20. veka, knj. 2: Položaj žene kao merilo modernizacije*, Beograd 1998.
- Столић, А., *Краљица Драга Обреновић*, Београд 2009.
- Schama, S., *The Domestication of Majesty: Royal Family Portraiture, 1500-1850*, Journal of Interdisciplinary History 17 (Summer 1986), 155-83.
- Sharpe, J. J., *Allegories of Empire: The Figure of Woman in the Colonial Text*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1993.
- Schneider, J., *The Antropology of Cloth*, Annual Review of Antropology, vol. 16 (1987), 409-448.
- Teorije i politike roda: rodni identiteti u književnostima i kulturama jugoistočne Evrope*, ur. Т. Rosić, Beograd 2008.
- Тимотијевић, М., Милајловић, Р., *Katarina Ivanović*, Beograd 2004.
- Тимотијевић, М., Паја Јовановић = Paul Joanowitch (150 година рођења 1859-1957), Београд 2009.
- Тодић, М., Душковић, В., *На лудом камену : венчана фотографија у Србији, 1850-1998*, Београд 2002.
- Тодић, М., *Историја српске фотографије: 1839-1940*, Београд 2010.
- Тодић, М., *Потрошачка култура у изградњи, представа жене у штампаним рекламама (1900-1940)*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 38 (2010), 213-234.
- Тодић, М., *Фотографија у Србији у XIX веку*, Београд 1989.
- Todorov, C., *Mi i drugi. Francuska misao o ljudskoj raznolikosti*, Beograd 1994.

Todorova, M., *Imaginarni Balkan*, Beograd 2006.

The Body of the Queen: Gender and Rule in the Courtly World 1500-2000, ed. R. Schulte, New York: Berghahn Books, 2005, 1-18.

The Visual Culture Reader, ed. Nicholas Mirzoeff, London 1998.

The Expanding Discourse: Feminism and Art History, eds. N. Broude and M. Garrard, New York: HarperCollins, 1992

The Making of the Modern Body. Sexuality and Society in the Nineteenth Century, eds. C. Gallagher and T. Laqueur, Berkeley and University of California Press, 1987.

The Politics of Women's Bodies: Sexuality, Appearance and Behavior. ed. R. Weitz, New York: Oxford University Press, 2010.

The Female Body in Western Culture: contemporary perspectives, ed. S. R. Suleiman, Cambridge: Harvard University Press, 1986.

Uvod u feminističke teorije slike, ur. B. Anđelković, Beograd: Centar za savremenu umetnost, 2002.

Umjetničko djelo kao društvena činjenica. Perspektive kritičke povijesti umjetnosti, ur. Lj. Kolečnik, Zagreb 2005.

Feminism and Art History: Questioning the Litany, eds. N. Broude and M. D. Garrard, New York: Harper & Row, 1982.

The Feminism and Visual Culture Reader, ed. A. Jones, London and New York: Routledge, 2003.

Fine, E. H., *Woman and Art: A History of Women Painters and Sculptors from the Renaissance to the 20th Century*, Montclair: Abner Schram, 198.

Casteras, S. P., *Images of Victorian Womanhood in English Art*, Fairleigh Dickinson University Press, 1987.

Chadwick, W., *Women, Art and Society*, London: Thames and Hudson, 1990.

Чупић, С., „Кућа без жене не може бити, а нити жена без куће” : женски простори - родне и идеолошке границе, *Зборник Матице српске за ликовне уметности* 38 (2010), 199-212.

Čupić, S., *Natalija Cvetković*, Beograd 2005.

Чупић, С., *Теме и идеје модерног : српско сликарство 1900-1941*, Нови Сад 2008.

- Čupić, S., *The Politics of Representation as a Projection of Identity: The Female Body in the Context of its Oriental Construction in Serbian Art*, *European Journal of Women's Studies*, Vol. 10 (2003), No. 3, 321-334.
- Yeğenoğlu, M., *Colonial Fantasies: Towards a Feminist Reading of Orientalism*, Cambridge University Press 1998.
- Yeh, S. F., *Mary Cassatt's Images of Women*, *Art Journal* 35 (Summer, 1976), 359-363.
- Warner, M., *Monuments and Maidens: The Allegory of the Female Form*, London: Weidenfield and Nicolson, 1985.
- Woman as Sex Object: Studies in Erotic Art, 1730-1970*, ed. T. B. Hess and L. Nochlin, London and New York: Allen Lane, 1972.
- Women and Art in Early Modern Europe: Patrons, Collectors, and Connoisseurs*, ed. C. Lawrence, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997.
- Women, Art and the Politics of Identity in Eighteenth-Century Europe*, eds. M. Hyde and J. Milam, London: Ashgate, 2003.
- Women Artists, 1550-1950*, eds. A. Sutherland Harris and L. Nochlin, Los Angeles County Museum of Art, 1977.
- Women Who Ruled: Queen, Goddesses, Amazons in Renaissance and Baroque Art*, ed. A. Dixon, London: Merrell, 2002. London: Merrell, 2002.

**РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Ирена Ћировић је рођена 17. априла 1976. у Београду. Дипломирала је на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета у Београду 2005. године. Тема дипломског рада била је «Иконостас цркве Свете Тројице у Извору код Босилеграда». Мастер студије на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета завршила је 2007. године, са темом мастер рада «Женска побожност и визуелна култура у српским храмовима средине 19. века». Ирена Ћировић похађа докторске студије на Филозофском факултету у Београду. Просечна оцена на докторским студијама је 10, 00. Због квалитета дипломског рада Ирена Ћировић је награђена наградом из Фонда проф. др Катарине Амброзић. Из области српске уметности 19. века публиковала је више радова у референтним научним часописима и учествовала у писању монографије о Саборној цркви Свете Тројице у Врању. Учесник је научног пројекта «Од универзалних царстава ка националним државама: друштвене и политичке промене на Балкану од 16. до почетка 20. века». Тему дисертације: **«Представе жена у српској визуелној култури друге половине 19. века»** коју је Ирена Ћировић пријавила сматрамо изузетно добро утемељеном и веома важном. Тема обухвата истраживање и анализирање представа жена у српској визуелној култури друге половине 19. века, на основу богате ликовне и писане грађе.

2. Предмет и циљ дисертације:

Предмет дисертације **«Представе жена у српској визуелној култури друге половине 19. века»** Ирене Ћировић представља истраживање представа жена у

српској визуелној култури 19. века. Предмет научног истраживања су представе жена у различитим визуелним медијим – сликарству, графици, скулптури и фотографији. Ирена Ћировић утврђеним научним приступом планира да анализира контекст у коме су се жене представљале, као и родне, идеолошке, приватне и јавне концепције у представама жена.

Циљ дисертације је разумевање односа идентитетских и друштвених улога и визуелних представа жена у српској визуелној култури наведеног периода. На тај начин биће извршено редефинисање ранијих историјско-уметничких анализа женског портрета и биће креирана сложенија слика о значају и улози представа жена.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Садржај докторске дисертације **«Представе жена у српској визуелној култури друге половине 19. века»** предвиђа њено структурирање у више поглавља:

уводна разматрања, родни идентитет жене и политика визуелне самопрезентације, родне улоге жене и политика визуелне презентације, родне улоге жене и визуелне слике другости, као и закључна разматрања. Овако организована структура докторске дисертације у функцији је осветљавања свих битних аспеката за разумевање феномена представа жена у српској визуелној култури друге половине 19. века.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

У предложеној докторској дисертацији основне хипотезе су да се дела визуелне културе могу анализирати преко категорије рода; да су представе жена у Србији током друге половине 19. века уобличаване према идеалима и обрасцима женскости, као и да је политика родних улога подразумевала конструисање лика жене у визуелној култури.

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Основе методе које ће се применити у докторској дисертацији произлазе из савременог научног проучавања уметности и визуелне културе. Од посебног значаја су методолошки погледи утемељени на теорији визуелне културе, социјалној и родној историји уметности, као и у политичкој историји уметности.

6. Очекивани резултати и научни допринос:

Очекивани резултати предложене докторске дисертације су нов и свеобухватан поглед на представе жена у српској визуелној култури друге половине 19. века. Очекује се разумевање улоге родних, друштвених и идеолошких односа у креирању представа жена. На тај начин биће остварен велики научни допринос, који ће потиснути старије формалистичко схватање визуелне културе и који ће креирати оквире за ново и сложеније проучавање српске уметности и визуелне културе 19. века.

7. Закључак:

Сматрајући тему оправданом и пажљиво одабраном, а планирани ток истраживања и тумачења утемељеним, прихватамо образложење Ирене Ћирић и предлажемо да отпочене са радом.

У Београду, 12. 3. 2012.

ментор, др Ненад Макуљевић,
ванредни професор Одељења за
историју уметности Филозофског
факултета у Београду

Чланови комисије:

др Саша Брајовић, ванредни
професор Одељења за
историју уметности Филозофског
факултета у Београду

др Симона Чупић, ванредни
професор Одељења за
историју уметности Филозофског
факултета у Београду

др Радина Вучетић, доцент

Одељења за историју Филозофског
факултета у Београду